

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อคนและสังคมไทย คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่ยังมีปัญหาด้านสติปัญญา คุณภาพการศึกษา และมีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การแพร่

ระบาดของยาเสพติด และการเพิ่มขึ้นของการพนันเป็นปัญหาสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น สื่อมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน แต่มีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพคนค่อนข้างน้อย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554 : 11)

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนนำค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยเป็นฐานในการพัฒนาคนและสังคม ผลักดันให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการเปิดพื้นที่สาธารณะในการจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์อันดีต่อครอบครัวและชุมชน พัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชน พื้นที่บทบาทของสถาบันศาสนาในการส่งเสริมศีลธรรมและเป็นพื้นที่ในวิถีชีวิต โดยสนับสนุนให้สถาบันศาสนาเผยแพร่แก่นของศาสนาที่ถูกต้องและจัดพื้นที่ในการปฏิบัติธรรมอย่างทั่วถึง รวมทั้งมีการสร้างนวัตกรรมการและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนให้มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมตามหลักคำสอนทางศาสนา (อานันท์ กาญจนพันธ์. 2544 : 20-22)

สื่อทางสังคมในปัจจุบันมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน แต่การเผยแพร่สิ่งต่าง ๆ ยังไม่มีบทบาทต่อการส่งเสริมการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรม สะท้อนได้จากรายการโทรทัศน์ในหนึ่งชั่วโมงของรายการที่ออกอากาศทั้งหมด มีภาพของความรุนแรงมากที่สุดขณะที่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศและการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม ใช้ภาษาที่หยาบคายรวมถึงเนื้อหาที่รุนแรง ไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้และเสริมสร้างต่อคุณธรรม จริยธรรม วิกฤติปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นความเลวร้ายที่จะส่งผลให้ประชาชนอยู่ร่วมกันยากลำบาก มีความดีในการใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหามากขึ้น ทั้งปัญหาในระดับครอบครัว ส่งผลให้ค่านิยมมีการปรับเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมที่รับมา นำไปสู่ความแตกแยกในครอบครัวและการมีส่วนร่วมในสังคมลดลง (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. 2547 : เว็บไซต์) ทำให้เกิดปัญหาครอบครัวขาดความอบอุ่นสังคมอ่อนแอคนในชุมชนขาดความเอื้อเฟื้อต่อกันและไม่มีคุณธรรม

ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ของประเทศ ชุมชนตำบลบัวบาน อำเภอหางดง จังหวัดกาฬสินธุ์ ก็เป็นอีกแห่งหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวข้างต้นนั้น พิจารณาจากรายงานผลการสำรวจปัญหาการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตตำบลบัวบาน จากกลุ่มตัวอย่าง 150 ครอบครัว (กองสาธารณสุข เทศบาลตำบลบัวบาน. 2555 : 10-12) ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การดื่มสุรา เล่นการพนัน และพฤติกรรมเลียนแบบจากสื่อคิดเป็นร้อยละ 26 ของกลุ่มตัวอย่างและวิธีการแนวทางการแก้ปัญหา พบว่าการแก้ปัญหาในครอบครัวนิยมใช้ความรุนแรง และพฤติกรรมที่มักแสดงออก คือ การใช้ถ้อยคำหยาบคายและทำร้ายร่างกาย ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้เกิดความแตกแยกของครอบครัว เยาวชนในชุมชนมีปัญหาด้านศีลธรรมขาดความอบอุ่น

ผู้วิจัยได้มองเห็นความจำเป็นในการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยใช้แหล่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในชุมชน คือวัดเป็นสื่อกลางพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชนเอง ภายใต้หลักแนวคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาเป็นสื่อในการกระตุ้นเตือนให้ผู้คนยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่มุ่งพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ที่นฟูบทบาทของสถาบันศาสนาในการส่งเสริมศีลธรรมและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทำให้เกิดความเข้มแข็งชุมชนสามารถพึ่งพาตน

ได้ ผู้วิจัยจึงนำเอากระบวนการสมาชิกสร้างสุข ใช้สมาชิกจัดเกล้าผ่านกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เป็นแนวคิดสำคัญที่จะดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

คำถามการวิจัย

1. คำถามวิจัยหลัก

สภาพปัจจุบัน ปัญหา และการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ขับเคลื่อนจากอดีตถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร

2. คำถามวิจัยรอง

2.1 รูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้กระบวนการขององค์กรสมาชิกสร้างสุขอย่างไร

2.2 ผลการใช้รูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้กระบวนการขององค์กรสมาชิกสร้างสุขเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ขับเคลื่อนจากอดีตถึงปัจจุบัน

2. เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้กระบวนการขององค์กรสมาชิกสร้างสุข

3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้กระบวนการขององค์กรสมาชิกสร้างสุข

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ขับเคลื่อนจากอดีตถึงปัจจุบัน

1.2 รูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้กระบวนการขององค์กรสมาชิกสร้างสุข

1.3 ผลการใช้รูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้กระบวนการขององค์กรสมาธิสร้างสุข

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

2.1 พื้นที่ขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ คือ พื้นที่ ตำบลบัวบาน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

2.2 พื้นที่ขับเคลื่อนนวัตกรรม คือ พื้นที่วัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่และชุมชนบ้านโคกใหญ่-โคกคำ ตำบลบัวบาน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

3. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

3.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลวิจัยปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชนเขตพื้นที่หมู่บ้านโคกใหญ่-โคกคำ ตำบลบัวบาน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 10 คน

3.4 กลุ่มทดลองใช้นวัตกรรม พระภิกษุ-สามเณร เยาวชนและผู้สูงอายุในเขตพื้นที่หมู่บ้านโคกใหญ่-โคกคำ ตำบลบัวบาน อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 30 คน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัย กรกฎาคม พ.ศ.2555 ถึง มีนาคม พ.ศ. 2556

นิยามศัพท์เฉพาะ

สมาธิ คือ การตั้งมั่นจดจ่อในสิ่งที่ตนทำ มีสติทุกเมื่อ มีความรู้ตัวและระลึกได้อยู่เสมอ โดยให้ความสำคัญกับสมาธิ 3 ระดับ คือ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ และอัปปนาสมาธิ
สร้างสุข คือ กิจกรรมฝึกสมาธิในการขัดเกลาจิตใจให้สงบ มีสติ จนเกิดปัญญาเห็นลู่ทางในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข

การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน คือ การพัฒนาให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

องค์กรสมาธิสร้างสุข คือ การรวมกลุ่มใช้กิจกรรมการฝึกสมาธิเป็นสื่อกลางในการขัดเกลา จิตใจสงบ มีสติ จนเกิดปัญญาเห็นลู่ทางในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข

รูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยกระบวนการขององค์กรสมาธิสร้างสุข คือวิธีการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง อยู่อย่างมีความสุขได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้พลังความร่วมมือในการขับเคลื่อนชุมชนให้เป็นคนดี เป็นคนเก่งและมี
ความสุขของชุมชน
2. รู้และเข้าใจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนพื้นที่ขับเคลื่อน
3. ได้รูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยกระบวนการขององค์กร
สมาชิกสร้างสุข

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY